

พระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๓
สหกรณ์ได้ประโยชน์จริงหรือ

ปรเมศวร์ อินทรชุมนุม¹

จากการแก้ไขพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.๒๕๔๒ โดยพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๓ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๓ มักจะมีคำถามที่ถามอยู่เสมอว่า สหกรณ์ได้อะไรจากกฎหมายฉบับนี้บ้าง ดังนั้นก่อนที่จะกล่าวถึงว่าใครได้ใครเสีย จะขอสรุปสาระสำคัญของการแก้ไขในบทบัญญัติแต่ละมาตราให้ทราบเสียก่อนดังต่อไปนี้

๑. มาตรา ๙ คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ (คพช.) โดยเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมคณะกรรมการให้เป็นข้าราชการระดับสูง เช่น หัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวง กรม แทนการใช้ผู้แทนของส่วนราชการ เช่น ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ผู้จัดการใหญ่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ประธานกรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย กรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เป็นกรรมการ คพช.

๒. มาตรา ๑๕ แก้ไขวรรคหนึ่งเป็นอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์นายทะเบียนสหกรณ์

๓. มาตรา ๓๐ คณะกรรมการบริหาร กพส. แก้ไขจากวรรคหนึ่งจากเดิม ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานกรรมการกองทุนพัฒนาสหกรณ์ แก้ไขเป็นอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ และวรรคสี่ การกำหนดอำนาจหน้าที่บริหาร กพส.ตลอดจนตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานของสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้กำหนดแก้ไขเป็นกรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นผู้กำหนด และเพิ่มเติมวรรคสาม การเลือกผู้แทนกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้รัฐมนตรีแต่งตั้ง

¹ อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สำนักงานอัยการสูงสุด

นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประกาศนียบัตรสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, การจัดการภาครัฐและเอกชนมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, หลักสูตรวิทยาลัยการทัพเรือ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง และ นิติศาสตร์มหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

๔. มาตรา ๓๑ เพิ่มเติมให้นำความในมาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของกรรมการบริหาร กพส. ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนกลุ่มเกษตรกร โดยอนุโลม

๕. มาตรา ๔๒ แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้องเงินหรืออายัดค่าหุ้นของสมาชิกไม่อาจกระทำได้อีกต่อไปแล้ว ดดยเพิ่มเติมในวรรคที่สองว่า “ ในระหว่างที่สมาชิกภาพของสมาชิกยังไม่สิ้นสุดลง ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้อง หรืออายัดค่าหุ้นของสมาชิกผู้นั้น และเมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง สหกรณ์มีสิทธินำเงินตามมูลค่าหุ้นที่สมาชิกมีอยู่มาหักกลบลบหนี้ที่สมาชิกผูกพันต้องชำระหนี้แก่สหกรณ์ได้ และให้สหกรณ์มีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่บุริมสิทธิพิเศษเหนือเงินค่าหุ้นนั้น”

๖. มาตรา ๔๒/๑ การหักเงิน ณ ที่จ่าย ได้มีการเพิ่มเติมว่า เมื่อสมาชิกได้ทำคามยินยอมเป็นหนังสือไว้กับสหกรณ์ ให้ผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของรัฐ หรือนายจ้างในสถานประกอบการ หรือหน่วยงานอื่นใดที่สมาชิกปฏิบัติหน้าที่อยู่หักเงินเดือนหรือค่าจ้างหรือเงินอื่นใด ที่ถึงกำหนดจ่ายแก่สมาชิกนั้น เพื่อชำระหนี้หรือภาระผูกพันอื่นที่มีต่อสหกรณ์ ให้แก่สหกรณ์ตามจำนวนที่สหกรณ์แจ้งไป จนกว่าหนี้หรือภาระผูกพันนั้นจะระงับสิ้นไป ให้หน่วยงานนั้นหักเงินดังกล่าวและส่งเงินที่หักไว้นั้นให้แก่สหกรณ์โดยพลัน

การแสดงเจตนายินยอมตามวรรคหนึ่ง มีอาจจะถอนคืนได้ เว้นแต่สหกรณ์ให้ความยินยอมการหักเงินตามวรรคหนึ่ง ต้องหักให้สหกรณ์เป็นลำดับแรก ถัดจากหนี้ภาษีอากร และการหักเงินเข้ากองทุนที่สมาชิกต้องถูกหักตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กฎหมายว่าด้วยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม

๗. มาตรา ๔๒/๒ เพิ่มเติมการตั้งผู้รับโอนประโยชน์ว่า สมาชิกอาจทำหนังสือตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้รับโอนประโยชน์ในเงินค่าหุ้น เงินฝาก หรือเงินอื่นใดจากสหกรณ์เมื่อตนถึงแก่ความตาย โดยมอบไว้แก่สหกรณ์เป็นหลักฐาน

๘. มาตรา ๔๖(๕) เพิ่มเติมอำนาจกระทำการของสหกรณ์ ให้รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่นหรือสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งมีสมาชิกของสมาคมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์ผู้รับฝากเงิน ทั้งนี้ ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

๙. มาตรา ๕๒(๑) แก้ไขคุณสมบัติต้องห้ามของกรรมการหรือผู้จัดการเป็นว่าต้องไม่เคย ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

๑๐. มาตรา ๖๐ แก้ไขวรรคหนึ่ง อัตราค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ ให้จัดสรรเป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของกำไรสุทธิ และเป็นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่เกินร้อยละห้าของกำไรสุทธิ

๑๑. มาตรา ๑๑๒ แก้ไขที่มาของคณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เป็นให้มีคณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย ประธานกรรมการดำเนินการชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศประเภทละหนึ่งคน ในกรณีที่สหกรณ์ประเภทใดไม่มีชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ ให้มีผู้แทนจากสหกรณ์ประเภทนั้นจำนวนหนึ่งเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการอื่นซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากผู้แทนสหกรณ์ ซึ่งเป็นกรรมการดำเนินการมีจำนวนเท่ากับกรรมการโดยตำแหน่งเป็นกรรมการ และเพิ่มเติมวรรคสาม หลักเกณฑ์และวิธีการได้มาซึ่งผู้แทนสหกรณ์ที่ไม่มีชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศให้เป็นไปตามระเบียบของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย วรรคสี่ การกำหนดสัดส่วนผู้แทนสหกรณ์ที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการอื่นให้เป็นไปตามระเบียบในมาตรา ๑๑๓ (๓)

๑๒. มาตรา ๑๑๕ เพิ่มเติมการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย โดยเพิ่มเติมในวรรคสองว่า ภายใต้บังคับตามวรรคหนึ่ง กรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติให้ถอดถอนจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนผู้แทนสหกรณ์ซึ่งมาประชุม และวรรคสามว่า เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองให้กรรมการเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ และให้ถือว่าคณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่ เว้นแต่มีกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงสองในสาม ส่วนวรรคสี่แก้ไขเพิ่มเติมเป็นว่า ในกรณีที่กรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ที่ประชุมใหญ่สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเลือกผู้แทนสหกรณ์เป็นกรรมการแทน เว้นแต่วาระของกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่

ดำเนินการเลือกตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้ และให้ผู้ได้รับเลือกตั้งอยู่ในตำแหน่ง เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

๑๓. มาตรา ๑๑๖ การไม่เรียกประชุมใหญ่วิสามัญ โดยเพิ่มเติม วรรคสี่ ในกรณีที่ คณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยไม่เรียกประชุมใหญ่วิสามัญ ตามวรรคสาม สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมด อาจทำ หนังสือร้องขอภายในหกสิบวันนับแต่วันพ้นกำหนดเวลาตามวรรคสาม เพื่อให้รัฐมนตรี เรียกประชุมใหญ่วิสามัญได้ ในกรณีเช่นนี้ให้รัฐมนตรีเรียกประชุมใหญ่วิสามัญภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือร้องขอ

๑๔. เพิ่มเติมมาตรา ๑๑๗/๑ การวินิจฉัยปัญหาการดำเนินการของสันนิบาต สหกรณ์แห่งประเทศไทยว่า ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการของสันนิบาต สหกรณ์แห่งประเทศไทย ให้ประธานกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย หรือกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งใน สามของกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย หรือสหกรณ์ที่เป็นสมาชิก ไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยสหกรณ์ ร้องขอให้คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติวินิจฉัย ได้ และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติให้เป็นที่สิ้นสุด

ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นเป็นประเด็นของการแก้ไขกฎหมายสหกรณ์ พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งยังมีอีกหลายเรื่องที่ยังไม่ได้แก้ เหตุที่ยังไม่ได้แก้เพราะอะไร ผู้เขียนขอข้ามไปก่อน เพราะไม่มีประเด็นที่กล่าวถึงสิ่งที่ไม่ได้ทำ

ประเด็นข้อพิจารณาต่อไปจึงมีว่า จากการแก้ไขเพิ่มกฎหมายในปี ๒๕๕๓ ครั้งนี้ สหกรณ์ได้ประโยชน์หรือไม่เพียงใด คำตอบก็คงตอบได้แบบไม่อายใครก็ต้องบอกว่า สหกรณ์ได้ประโยชน์แน่นอน เพราะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการกำกับนโยบายสหกรณ์ ระดับประเทศก็ดี ระดับขบวนการสหกรณ์ก็ดี เป็นไปในทางที่ดี ทั้งคณะกรรมการ พัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติและคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาสหกรณ์ ได้กรรมการ ระดับผู้บริหารประเทศ หัวหน้าส่วนราชการระดับปลัดกระทรวง และอธิบดีมาดูแล ภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมในการกำกับดูแลก็ระดับผู้อำนวยการใหญ่ แต่ปัญหาจะเกิดตรง ที่ว่า ท่านทั้งหลายเหล่านั้นจะลงมาดำเนินการเองหรือไม่ หรือจะส่งผู้แทนมาอีก ถ้าเป็น เช่นนั้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างก็ไร้ผล และแสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่ของบ้านเมืองหาได้ เข้าใจในหลักการสหกรณ์และหรือหลักพอเพียงที่ท่านต้องมาดูให้มันเพียงพอจริง ๆ

ในส่วนของสหกรณ์ เห็นว่าพระราชบัญญัติสหกรณ์ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมให้สิทธิประโยชน์มากขึ้นโดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ เช่น ในมาตรา ๔๒ สหกรณ์จะมีฐานะเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษ กล่าวคือ เงินตามมูลค่าหุ้นที่สมาชิกมีอยู่ต่อสหกรณ์ สหกรณ์มีสิทธินำมาชำระหนี้ได้ก่อนเจ้าหนี้อื่น (เจ้าหนี้สามัญ) และมีสิทธิในการหักกลบลบหนี้ได้ก่อนที่จะนำส่งค่าหุ้นให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้สามัญ ทั้งยังทำให้เกิดความมั่นคงและป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสหกรณ์เพราะเหตุจากการไม่สามารถหักเงิน ณ ที่จ่ายได้ และความเสียหายนั้นจะเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ข้าราชการ หรือลูกจ้างในสถานประกอบการ โดยส่วนรวมที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์อันจะส่งผลกระทบต่อการใช้การปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลเหล่านั้น แต่ถ้าได้พิจารณาความแท้จริงของกฎหมายที่ใช้บังคับแก่สหกรณ์มาแต่เดิมคือพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๔๒ วรรคสอง ซึ่งก็เขียนชัดเจนอยู่แล้วว่า “ในระหว่างที่สมาชิกภาพของสมาชิกยังไม่สิ้นสุดลง ห้ามมิให้เจ้าหนี้ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องในค่าหุ้นของสมาชิกผู้นั้น” ขนาดเจ้าหนี้ยังไม่มีสิทธิแล้วทำไมศาลจึงมีสิทธิที่จะออกคำสั่งอายัด ลำพังที่ให้เหตุผลว่าการที่จะให้ทรัพย์สินใดไม่อยู่ในบังคับคดีต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖² ผู้เขียนเห็นว่าศาลเข้าใจผิด เพราะในความเป็นจริงแล้ว มาตรา ๒๘๖ ดังกล่าวได้บัญญัติไว้ชัดเจนในวรรคแรกว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น เงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี” นั้นย่อมาหมายความว่ายังมีกฎหมายอื่นอีกที่ยกเว้นห้ามมิให้มีการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินบางประเภทของลูกหนี้ เช่น ทรัพย์สินของการรถไฟแห่งประเทศไทยย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ตามพระราชบัญญัติ การรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๑๓ ทรัพย์สินของการไฟฟ้านครหลวงย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้านครหลวง พ.ศ. ๒๕๐๑ มาตรา ๑๔ ทรัพย์สินของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๐๓ มาตรา ๑๔ และทรัพย์สินของ กฟผ. ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๑ มาตรา ๑๒ ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ใช้ภาษาอย่างเดียวกับ มาตรา ๒๘๕ และ ๒๘๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ “ไม่อยู่ในบังคับ

2 คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๐๔๒/๒๕๕๒ เงินค่าหุ้นของผู้คัดค้านซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเป็นสมาชิกของสหกรณ์ผู้ร้องที่ ๒ ที่ได้ชำระแก่ผู้ร้องที่ ๑ ไปแล้ว แม้เป็นเงินทุนของผู้ร้องที่ ๒ แต่ผู้คัดค้านก็ยังมีสิทธิเรียกเอาคืนได้ อีกทั้งมิใช่ทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๕, ๒๘๖ เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงมีคำสั่งให้ผู้ร้องที่ ๒ จัดส่งเงินจำนวนดังกล่าวให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้

คดี” ซึ่งหมายถึงเจ้าหน้าที่ใช้สิทธิเรียกร้องไม่ได้นั่นเอง แล้วเจ้าพนักงานคดีเอาอำนาจอะไร มาอายัด ยิ่งถ้ากลับไปดูกฎหมายเก่า เช่น พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการยึดทรัพย์สินของ กสิกร พ.ศ. ๒๔๗๕^๓ เขาใช้คำว่า “ท่านห้ามมิให้ เจ้าหนี้ยึด” ซึ่งมันก็เท่ากับคำว่า “ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องในค้ำหุ้น” มิใช่หรือ และด้วยเหตุนี้เอง เพราะความไม่เข้าใจของคนในกระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมายนี้ไง จึง ต้องแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๔๒ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.๒๕๔๒ เสียใหม่ โดยเติม คำอื่นลงไปอีกว่า “ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องหรืออายัดเงินค้ำหุ้นของ สมาชิกผู้นั้น และเมื่อสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สหกรณ์มีสิทธินำเงินตามมูลค้ำหุ้นที่สมาชิกมีอยู่ มาหักกลบค้ำหุ้นที่สมาชิกผูกพันต้องชำระหนี้แก่สหกรณ์ได้และให้สหกรณ์มีฐานะเป็น เจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษเหนือเงินค้ำหุ้นนั้น” เพื่อให้คนบังคับใช้กฎหมายได้พึงเข้าใจใน การรักษาระบบสหกรณ์ของชาติไว้ จึงอาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์น่าจะได้ประโยชน์จากการแก้ไข ชุดมาตรา ๔๒ มากขึ้น

ดังนั้น นอกจากจะเป็นการปกป้องสมาชิกผู้มากด้วยหนี้สินได้ในระดับหนึ่ง อย่าง น้อยก็เป็นหลักประกันแก่สหกรณ์ว่าจะเสียหายน้อยที่สุดหากสมาชิกสหกรณ์ไว้วันยทาง การเงิน แต่ส่วนนี้อาจไม่มีผลต่อสหกรณ์การเกษตรเท่าใดนัก นอกจากนั้นสหกรณ์ออม ทรัพย์ยังได้รับอนิสงในการหักเงินเดือนเพื่อชำระหนี้โดยกฎหมายกำหนดให้ ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง หรือหน่วยงาน มีอำนาจดำเนินการหักเงินเดือน ค่าจ้าง หรือเงิน อื่นใด ของสมาชิกสหกรณ์ให้สหกรณ์ก่อนธนาคารหรือเจ้าหนี้รายอื่น ซึ่งความจริงในส่วนนี้ สหกรณ์ที่อยู่ในส่วนราชการและสหกรณ์กลุ่มแรงงานต่างก็มีกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่ กำหนดอยู่แล้วว่านายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาไม่มีสิทธิหักเงินเดือนค่าตอบแทนของลูกจ้าง

3 พ.ร.บ. ว่าด้วยการยึดทรัพย์สินของกสิกร พ.ศ. ๒๔๗๕ [ร.ก.๒๔๗๕/๓๕๖/๒๒ กันยายน ๒๔๗๕]

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยการ ยึดทรัพย์สินของกสิกร พุทธศักราช ๒๔๗๕”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ตั้งแต่วันที่ใช้พระราชบัญญัตินี้สืบไป ให้ยกเลิกบทบัญญัติ ในกฎหมาย ซึ่งมีข้อความแย้งกับบทแห่ง

พระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ “กสิกร” หมายความว่า ผู้ที่มีอาชีพในการกระทำการ กสิกรรม เช่นทำนาหรือทำสวนหรือทำไร่ หรือเลี้ยงสัตว์

มาตรา ๕ ทรัพย์สินของกสิกรดังกล่าวต่อไปนี้ ท่านห้ามมิให้ เจ้าหนี้ยึด คือ

- (ก) พืชผลที่ยังไม่ถึงเวลาเกี่ยวเก็บ
- (ข) พืชพันธุ์ที่จะใช้ในต่อไปตามปริมาณอันสมควร โดยเทียบเคียง กับเนื้อที่ซึ่งกสิกรได้ทำในปีที่แล้วมา
- (ค) พืชผลที่เก็บไว้สำหรับเลี้ยงตัวและครอบครัวตามฐานานุกรมสำหรับ ปีหนึ่ง
- (ฆ) สัตว์และเครื่องมืออันประกอบการอาชีพที่มีไว้พอควรแก่การ ดำเนินอาชีพต่อไป

มาตรา ๖ ทรัพย์สินของกสิกรดังกล่าวใน **มาตรา ๕** นั้น ถ้าหากถูกยึด อยู่และยังมีได้ขายจนถึงวันใช้พระราชบัญญัตินี้

เจ้าของก็อาจร้องขอให้ถอนการ ยึดเสียได้ก่อนที่ได้ขายทอดตลาด

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

หรือผู้ใต้บังคับบัญชา เว้นเสียแต่กฎหมายจะให้อำนาจไว้เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน⁴ ถึงไม่แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๒/๑ ก็มีกฎหมายใช้บังคับอยู่แล้ว แต่เราไม่ปฏิบัติตามพจนานุกรมกฎหมายสหกรณ์ก็ไม่มีบทบังคับลงโทษนายจ้างที่ฝ่าฝืน ก็ต้องกลับไปใช้กฎหมายคุ้มครองแรงงานอีกเหมือนเดิม ในความเป็นจริงก่อนแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ กฎหมายอื่นก็มีใช้บังคับอยู่แล้วเกือบทั้งนั้น แม้ว่านั่นนั้นจะเป็นนี้ตามคำพิพากษาก็ตาม แต่เพราะศาลก็ดี เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ดีมิได้ศึกษากฎหมายให้รอบคอบ นี้ตามคำพิพากษาเป็นเพียงหน้าที่ได้รับการรับรองแล้วว่าเป็นนี้จริงเท่านั้น แต่จะได้รับชำระหนี้ก่อนหนี้รายอื่นหรือไม่ ก็ต้องกลับไปดูกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการชำระหนี้และหนี้บุริมสิทธิ ไม่ใช่จะหักเอาได้ตามใจชอบ นี่แหละที่เป็นสาเหตุนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายในคราวนี้ และแม้ได้แก้ไขแล้วก็ยังปรากฏอีกว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีจังหวัดมุกดาหารก็ยังไม่เข้าใจและไม่เพียรพยายามที่จะศึกษาให้เข้าใจ เป็นกบในกะลา ปฏิเสธการปฏิบัติตามกฎหมายใหม่โดยยืนยันการอัยคดีหุ้นของสมาชิกสหกรณ์อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เห็นที่จะต้องร้องไปยัง ปปช.เสียบ้างก็น่าจะดี

ในส่วน of สหกรณ์บางแห่งก็อาจขยายวิธีการหาทุนได้เพิ่มเติมอีกเล็กน้อยโดยสามารถรับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่นหรือ

⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๗๖ ห้ามมิให้นายจ้างหักค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุดและค่าล่วงเวลาในวันหยุด เว้นแต่เป็นการหักเพื่อ

(๑) ชำระภาษีเงินได้ตามจำนวนที่ลูกจ้างต้องจ่ายหรือชำระเงินอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

(๒) ชำระค่าบำรุงสหภาพแรงงานตามข้อบังคับของสหภาพแรงงาน

(๓) ชำระหนี้สินสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือสหกรณ์อื่นที่มีลักษณะเดียวกันกับ

สหกรณ์ออมทรัพย์ หรือหนี้ที่เป็นไปเพื่อสวัสดิการที่เป็นประโยชน์แก่ลูกจ้างฝ่ายเดียว โดยได้รับความยินยอมล่วงหน้าจากลูกจ้าง

(๔) เป็นเงินประกันตามมาตรา ๑๐ หรือชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ลูกจ้างซึ่งลูกจ้างได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง โดยได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง

(๕) เป็นเงินสะสมตามข้อตกลงเกี่ยวกับกองทุนเงินสะสม

การหักตาม (๒) (๓) (๔) และ (๕) ในแต่ละกรณีห้ามมิให้หักเกินร้อยละสิบและจะหักรวมกันได้ไม่เกินหนึ่งในห้าของเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับตามกำหนดเวลาการจ่ายตามมาตรา ๗๐ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง

มาตรา ๗๗ ในกรณีที่นายจ้างต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง หรือมีข้อตกลงกับลูกจ้างเกี่ยวกับการจ่ายเงินตามมาตรา ๕๔ มาตรา ๕๕ หรือการหักเงินตามมาตรา ๗๖ นายจ้างต้องจัดทำเป็นหนังสือและให้ลูกจ้างลงลายมือชื่อในการให้ความยินยอมหรือมีข้อตกลงกันไว้ให้ชัดเจนเป็นการเฉพาะ

มาตรา ๑๔๔ นายจ้างผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๐ มาตรา ๗๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

สมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ซึ่งมีสมาชิกของสมาคมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของ สหกรณ์ ผู้รับฝากเงิน ก็เท่ากับเป็นการขยายการดูแลผลประโยชน์สมาชิกเพิ่มเติม แต่ถ้า จะให้ดีกว่านี้ก็น่าจะเพิ่มไปถึงกองทุนสำรองเลี้ยงชีพหรือกองทุนสวัสดิการในส่วนราชการ ที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสหกรณ์ด้วย

สำหรับภาคสันนิบาต แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงก็ยังมีปัญหาอยู่บ้างในความเป็น ชุมชุมสหกรณ์ระดับประเทศที่จะมีตัวแทนเข้ามาเป็นกรรมการสันนิบาต แต่เอาะเออะเชื่อ ไว้ก่อนว่าดีกว่าเก่า แต่จะดีกว่าเพียงใดยังตอบไม่ได้ตราบใดกรรมการดำเนินสันนิบาต สหกรณ์แห่งประเทศไทยยังคงบริหารสันนิบาตสหกรณ์แบบเดี่ยวสหกรณ์ชั้นปฐมทั่วไป

ในบทสรุปของผู้เขียนเห็นว่านับเป็นนิมิตหมายอันดีที่ “เรา” สามารถแก้ไข กฎหมายสหกรณ์ได้ด้วยคนในขบวนการสหกรณ์เอง ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นแนวทางให้คนใน ขบวนการสหกรณ์รุ่นต่อไปได้ศึกษาเป็นแนวทางในแก้ไขข้อข้องทางกฎหมายที่ยังมีอยู่ใน โอกาสต่อไป แต่ก็ยอมรับว่า “คนของเรา” บางคนยังไม่หลุดพ้นการยึดความคิดของตน เป็นที่ตั้ง เอาปัญหาเล็ก ๆ ที่เคยเกิดแก่ตนหรือสหกรณ์ของตนมาเป็นหลักในการพิจารณา ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสหกรณ์ จึงทำให้ต้องใช้เวลานานมากในการพิจารณาแล้วก็ไม่ไประ โยชน์เท่าที่ควร ทั้งประโยชน์ของเราควรอยู่บนพื้นฐานของหลักการสหกรณ์เป็นหลัก มิใช่ เอาผลประโยชน์กลุ่มตนเป็นสาระของการพิจารณาเพียงอย่างเดียว ผู้เขียนจึงอยาก เรียกร้องให้ขบวนการสหกรณ์โดยเฉพาะสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยพึงระลึกใน เรื่องนี้ก่อนการขอแก้ไขกฎหมายคราวต่อไป ขอให้สร้างกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ ปัญหาข้อข้องของระบบสหกรณ์มากกว่าการแก้ปัญหาเพื่อสหกรณ์ประเภทใดประเภทหนึ่ง เป็นการเฉพาะ และทำให้ความคิดของ “ตนสหกรณ์” ตกผลึกอย่างชัดเจนเสียก่อน แล้ว จึงดำเนินกระบวนการแก้ไขอย่างเป็นระบบดังคราวที่ผ่านมา ซึ่งจะทำให้ “ขบวนการ สหกรณ์” ทุกภาคส่วนทุกประเภทจะได้รับประโยชน์สูงสุด เพราะนับแต่นี้เป็นต้นไป “เรา” มีประสบการณ์และความพร้อมที่จะพัฒนากฎหมายสหกรณ์มากขึ้นแล้ว